Krystyna Żywulska

Přežila jsem OSVĚTIM

NAŠE VOJSKO

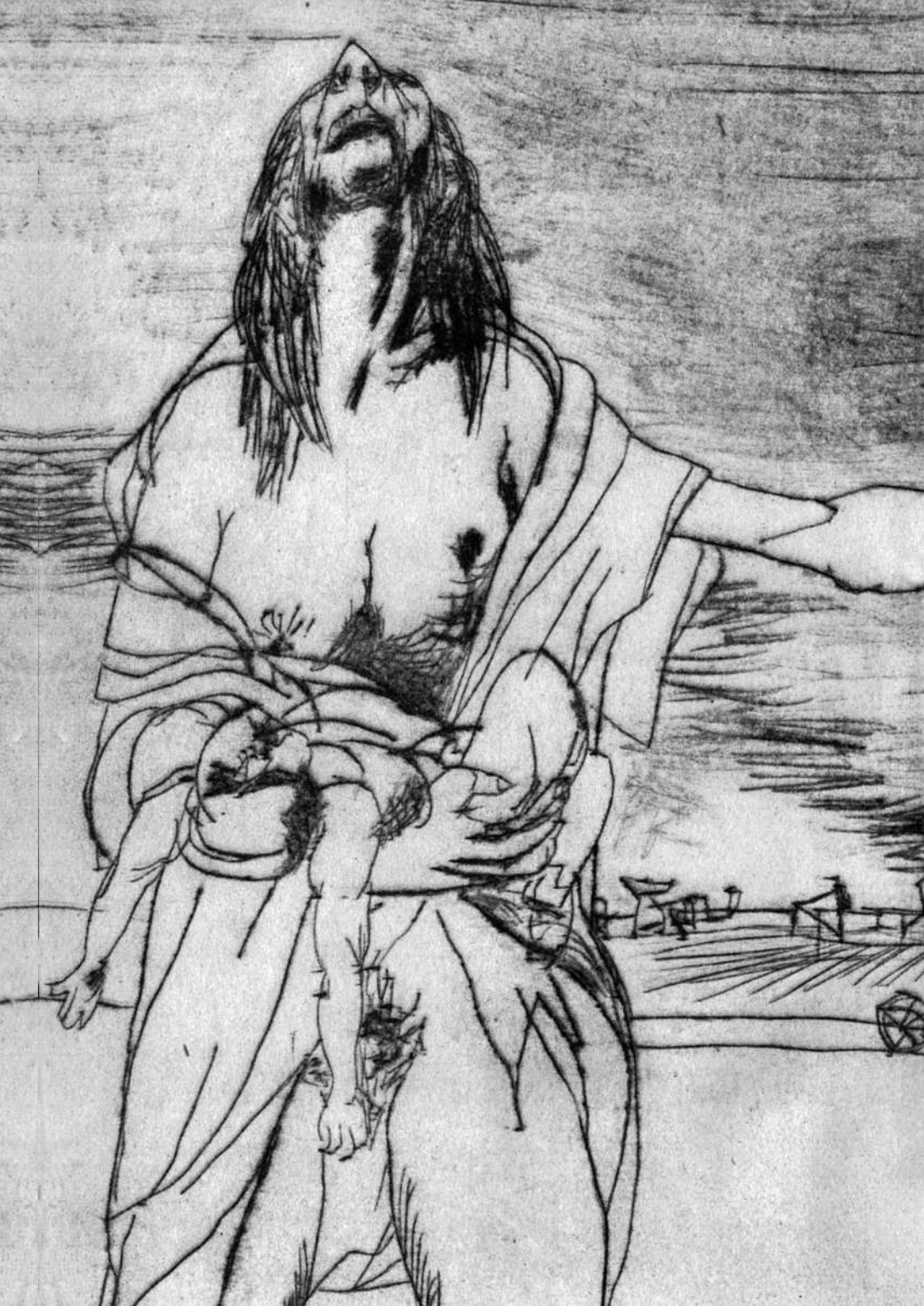

Živé knihy

N V

KRYSTYNA ŻYWULSKA

Přežila jsem Osvětim

NAŠE VOJSKO
PRAHA 2026

Přežila jsem Osvětim

KRYSTYNA ŻYWULSKA

Copyright © 1951 by Krystyna Żywulska
Translation © 1956 by František Král
Cover and layout © 2026 by Michal Dočkal
Illustrations © 2026 by Arnošt Paderlík
Czech edition © 2026 by NAŠE VOJSKO
All rights reserved

ISBN **978-80-206-2125-2**

ABY POCHOPILI

Před šesti lety, když jsem bezprostředně po útěku z Osvětimi psala své vzpomínky, měla jsem pocit, že píši o něčem, co nenávratně skončilo. Psala jsem proto, že jsem se potřebovala vypořádat s tou hrůzou, která se ve mně nahromadila za léta strávená v Osvětimi, proto, aby se nikdy nezapomnělo na tu znetvořenou, barbarskou tvář, kterou mohla člověku vtisknout zahnívající kapitalistická společnost.

Popisovala jsem své zážitky v koncentračním táboře hlavně proto, aby v ně uvěřili ti, kteří tam nebyli, neboť každý, kdo někdy v koncentračním táboře byl, ví, že žádné pero, žádný obraz ani společné úsilí několika per a obrazů nedokáže vyjádřit tu apokalypsu vcelku. Všechno, co se tam událo, stávalo se okamžitě nepochopitelným dokonce i pro nás, ačkoli jsme tam byli sami na dně bídy, ponížení a barbarství. Nejednou se nám hned potom, když jsme uslyšeli poslední vzdech člověka, umučeného před našima očima, když jsme zaslechli poslední výkřik člověka dušeného plynem, zdálo, že jsme měli před chvílí hrůzný sen.

Proto, když jsem o tom psala, usilovala jsem vždy psát tak, aby mi bylo uvěřeno, a majíc to stále na zřeteli, vyhýbala jsem se komentářům k popisovaným jevům, neboť jsem nechtěla k faktickým událostem přidávat něco vymyšleného. Naivně jsem se domnívala, že komentáře jsou zbytečné, že se zhroutil společenský řád, který mohl člověka vést k barbarství a nejvznešenější ideály lidského ducha zaměnil za krematoria. Věřila jsem tehdy, že tak jako to bývá ve starých pohádkách pro děti – všechno, co bylo špatné a strašné, je překonáno. Národy odsoudí zločince a vrátí se k mírovému životu.

Národy zločince odsoudily a k mírovému životu se vrátily. Ale tíž lidé, kteří stvořili hitlerismus, ovládají ještě některé národy. A kdyby mi byl někdo v době, když jsem psala tuto knížku, řekl, že esesáci z hitlerovských koncentračních táborů dostanou po šesti letech do ruky zbraň, byla bych se na takového člověka dívala jako na šílence. Dnes jsem pochopila, že esesáky vyzbrojují ti, kteří se dopracovali velkého majetku právě v době, kdy u nás hořela města a hynuli lidé. Pochopila jsem, že právě tak jako dnes se to tehdy

dělo za doprovodu cynických hesel o humanitě, západní kultuře a „demokracii".

Dnes vím, že strůjci válek a Osvětimi jsou tíž, kteří se vydávali za spojence Sovětského svazu tehdy, když je samé, přes všechny jejich imperialistické plány, začal ohrožovat nenasytný a rozběsněný hitlerismus. Dnes vím, že to byla pouze okamžitá dějová nutnost chvíle, která je k tomu vedla, že přece pro imperialisty byla vždy hlavním nebezpečím síla a moc prvního socialistického státu. Vím, že hlavním nebezpečím pro imperialisty jsou ty národy, kterým konec války pomohl svrhnout navždy staleté otroctví a uniknout vládě dolaru, nasáklého krví a slzami.

Dnes smí jejich lživá propaganda tvrdit, že to my ohrožujeme imperialisty, že my chceme válku a opakování Osvětimi a že chceme vychutnat i jiné modernější „humánní" vymoženosti „spasitelů civilisace". Dnes i my jsme pro ně hrozní, protože jsme se také zbavili staletého otroctví.

Dnes, když po šesti letech myslím na čtenáře své knížky, přeji si jen to, aby pojali takovou nenávist k fašismu, jakou k němu chovám já, aby pochopili, kdo jsou ve skutečnosti vrahové všech ideálů, jež jsou člověku drahé, a pak ocenili krásu života v mé rozkvétající vlasti tak jako já.

Autorčina předmluva k třetímu polskému vydání.

ČÁST I.

SETKÁNÍ S OSVĚTIMÍ

I.

PRVNÍ DEN

Pawiak, cela číslo 44. Jedna vězeňkyně mi vykládá karty. Karty „říkají", že tu budou úřední osoby, cesta, kříž . . . Všechny ženy upírají zrak na kartářku. Naplňují nás nejhorší předtuchy. Výslednicí všech myšlenek je jedna věta: Transport do Osvětimi.

Lidem, kteří ve vězení nikdy neseděli, by se mohl zdát ten strach z možné změny podivným. Každý ví, že i na Pawiaku se stále střílelo a popravovalo, že tam nemilosrdně bili a že tam kousaly blechy. Přesto však jsme měly z transportu hrozný strach.

Občas, když bylo ticho, doléhalo k nám vzdálené skřípání kolejnic, zvonění tramvají, hlasy rušného městského života. Na Pawiaku jsme mohly dostat „moták" z domova, od milého. Na Pawiaku sice bili, ale bili ve Varšavě a již jenom proto se bití snášelo snadněji. A ačkoli se nikdo z těch, které gestapo uvěznilo, nezabýval vážně myšlenkou dostat se na svobodu, stačilo nám vědomí, že odtud je pouze krok . . . k té svobodě. Jakmile však člověka odtud vyvezou, je konec, vše je ztraceno. Vyvezou tě . . . do Osvětimi. Představovaly jsme si to místo různě. Každá z nás měla vlastní představu podle zpráv, které někde náhodou zaslechla. Žádná však nevěděla, jak to tam vypadá doopravdy, a ani to vědět nechtěla.

Jedno jsme však věděly všechny – odtamtud se nikdo nevrací!

Kartářka pozorovala, jaký dojem vyvolala v cele její předpověď, a četla dál z pomaštěných karet. Cesta je jistá . . . i kříž je jistý. Je to divné, ale všem vychází jedno a totéž . . . A kartářka s rozkoší rozsévala hrůzu a radovala se, že její věštby mají takovou moc.

V cele vládlo ticho. Jako odpověď na toto ticho zaskřípaly náhle v zámku klíče. Ve dveřích stál esesák zvaný Výlupek. Jeden z těch, kteří byli postrachem Pawiaku. Tvář toho člověka mohla věštit pouze smrt. Naše předtuchy i kartářčina slova se vyplňovaly. Padla jména. Mě vyvolal jako třetí. Mechanicky jsem vyšla z cely, doprovázena bolestnými vzdechy těch, které

v ní zůstaly. Vedle mne stála Zoša, bledá, s namodralými rty. Pokusila jsem se o úsměv.

„No tak, přece to není na smrt."

„Myslíš? . . . ano, na smrt ne, ale na mučení, a to je horší."

„Copak jsi myslila, že tě propustí? I tam lidé žijí, ostatně pojedem spolu a to je nejdůležitější. Drž se, děvčata se dívají, nemusíš se tvářit tak smutně."

„Máš pravdu – to já jenom tak – v první chvíli: psali přece z domova, že se pokusí . . ."

„A tys věřila, že se to podaří?"

„Vždycky jsem tak trochu doufala."

„No tak budeme doufat dál, že to přežijeme, to přece záleží tak trochu i na nás."

„Myslím, že na nás záleží hodně," odpovídá.

„Usměj se."

A Zoša se opravdu usmála – právě kolem nás procházel Výlupek. Pohlédl na ni tak, že jsem byla přesvědčena, že ji udeří, ale v jeho zraku byl také údiv. Mávl pouze rukou a šel dál.

Zahnali nás do transportní cely. Byly tam už vězeňkyně z jiných cel a pater, ze samotek i z karantény. Ty, které na Pawiaku seděly téměř rok a domnívaly se, že už na ně v Szuchově aleji zapomněli, i ty, které sem přišly teprve před měsícem, z nichž ještě vyzařovala svoboda. Na jejich opálené pleti zanechalo stopy slunce – a to v celách Pawiaku nebývá nikdy.

V transportní cele se některé horoucně modlily, jiné se snažily upamatovat, co slyšely o Osvětimi a o koncentračních táborech vůbec. Ostatní propadly šibeničnímu humoru a vtipy se jen sypaly.

„Budeš tam mít báječný účes." – Věděly jsme, že tam stříhají hlavy do hola.

„Očíslují tě tam, aby ses neztratila."

„Budeš tam aspoň žít ctnostně, protože tam s mužskými nesmíš ani promluvit."

„Drž hubu," procedila Stefa skrz zuby.

Stefa neustále plakala. Zanechala doma maličkého synáčka a nedovedla se smířit s myšlenkou, že ho snad již nikdy neuvidí. Řekla mi, že ji pronásledují oči dítěte, plné výčitek, že se dala zatknout, že ona, taková moudrá matka, byla bezmocná vůči těm drábům. Stále ty oči a natahující se ručky viděla; říkala, že nemá daleko k šílenství. Tiskla mi ruce a stále opakovala, polykajíc slzy: „Co teď dělá, ten můj maličký? Čeká na mě. Bože, jak jen se naši dovědí, že mě vyvezli . . ."

Nemohla jsem to poslouchat. Co jsem jí měla říci? Myslila jsem

na domov, stejně tak jako ona. Co se stane, až se dovědí, že mě vyvezli? Představila jsem si matku, jak běží k dozorcům našeho oddělení a jak jim odevzdává balíček, který jí vracejí – a stáhlo se mi hrdlo.

„Víš, Stefo, snad bychom přece jen neměly plakat, vždyť my nejsme první . . . je válka!“

Nic to nepomohlo. Rozhlédla jsem se po cele. Umlkly žerty a hlasité hovory. Plakalo nás nyní stále více. Jednu chvíli se zdálo, že je slyšet jeden jediný hlasitý, křečovitý pláč, že snad stěny musí puknout od toho srdcervoucího vzlykotu a ukázat nám cestu k svobodě.

Ale stěny nepukly, žádný zázrak se nestal. Zato však paní Pawliczová z cely číslo 43 dostala záchvat. Vyskočila do středu místnosti, začala mávat rukama, ústa se jí zkřivila v jakémsi strašném úsměvu a její oči byly plny šíleného zoufalství.

„Víte, kam pojedeme? – Na zábavu. Takovou zábavu jste ještě neviděly. Já si beru svůj nový klobouk, podívejte se, na zábavu jedou samé krásné, mladé ženy. Budete tancovat, jak budou hrát. Uvidíte . . .“

Na rty jí vystoupila pěna a oči se jí obrátily v sloup – zanesly jsme ji na lůžko. Ještě dlouho vyrážela šílené výkřiky, až konečně umlkla.

„No, děvčata, pomodlíme se a zkusíme usnout. Zítra nás čeká daleká a zlá cesta.“

Všechny poklekly. Z jakési cely k nám doléhal sborový zpěv večerní modlitby. Maličkým otvorem s mříží u stropu k nám nahlížela parná srpnová noc. Kdesi blízko, a přece tak daleko, procházeli se lidé po březích Visly. Kdesi blízko a zároveň daleko spí Stefčin malý synáček. Kdesi blízko a zároveň daleko bdí s otevřenýma očima moje matka.

Málokterá z nás té noci spala.

V šest hodin přišel Výlupek a poručil nám, abychom vyšly ven. Okamžitě. Tak, jak jsme. Vyvolali z transportního seznamu jména. Všechno souhlasilo. Hned nás odvedli. Pawiačtí psi zuřivě štěkali. Žádná z nás si nevzala s sebou chléb, dokonce ani svrchní oděv. Ten darebák přece řekl, že se vrátíme, že nás budou jenom počítat. Šatstvo, které jsme získaly s takovou námahou, a nahromaděné zásoby – dary těch, které s tímto transportem neodjížděly – to všechno zůstalo v transportní cele.

Vyděšené, nevyspalé a vyčerpané jsme šly na nádvoří Pawiaku. Z oken vyhlíželi bledí muži: jelo jich také asi osm set. Byl to jeden z největších transportů.

Břichatý esesák nás stavěl do pětistupů, přepočítával, cloumal námi a řval. Držela jsem se Zošky a snažila se nedat najevo nervositu, ale nadarmo. Konečně přijela nákladní auta. Zavezli nás na nádraží.

Městem jsme ujížděly za doprovodu žandarmů v helmách a s puškami. Lidé, kteří šli do práce, hleděli zděšeně na přeplněná auta a pátrali po známých. Dívala jsem se na ty šťastlivce, kteří mohou chodit po Varšavě. Snad půjde kolem někdo známý, snad zavolá za uhánějícím autem. Ale nikdo nešel.

Naložili nás do dobytčích vagonů, zamkli a zatloukli okénka.

„Za živa nás pohřbili," zabědovala kterási.

Přesunovali vozy na různé koleje, pobíhali kolem, až konečně zaskřípaly brzdy – a vlak se dal do pohybu. Nevím, jak se to stalo, že bez vzájemného dorozumívání náhle ze všech koutů vzdorně zaznělo: „Ještě Polska nezhynula . . ."

Vlak se pohyboval stále rychleji a jeho dunění přehlušovalo slova i melodii. Rytmické nárazy kol stále opakovaly jen strašnou pravdu, jenom cíl naší cesty: ‚Na Osvětim, na Osvětim, na Osvětim'. V deset hodin večer vlak zastavil v širém poli.

„Aussteigen!" – Otevřeli také náš vagon. Opět tu byli psi, kteří zuřivě štěkali a vyli, připraveni vrhnout se na nás.

A znovu jsme šly v pětistupech, poháněny výkřiky esesáků. Šly jsme mlčky.

Tábor byl před námi. Stále blíž a blíž se blyštěly dráty nabité elektřinou a budky strážných, které jako by visely ve vzduchu. Šly jsme stejnoměrným krokem, a ozvěna každého kroku se zařezávala do mozku.

‚Takhle to – takhle to tedy vypadá!' . . . Pohlédla jsem na Zošu. Držela hlavu nějak zvlášť zpříma a rty měla sevřeny. Věděla, že se na ni dívám. Bála se pohlédnout na mne. V té chvíli jsme prošly branou tábora. Ohlédla jsem se. ‚Jsem v táboře. Tady je Osvětim – Vernichtungslager – odtud není návratu,' uvědomila jsem si.

„Vkročily jsme do pekla," řekla Zoša jakýmsi cizím, vzdáleným hlasem a s nádechem uštěpačnosti dodala: „Co myslíš, budou nás smažit?"

„Myslím, že zajdeme nějak jinak, nevím jak, nechci na to vůbec myslit. Nedívej se nahoru, nedívej se na dráty, tady vedle jsou baráky, tam spí lidé jako my. Podívej, kolik těch baráků je. Ráno začne práce, noc netrvá věčně. Jen si pomysli: Válka snad jednou skončí . . . Zkusíme to přežít, možná, že se ještě jednou v noci probudíš, a kolem tebe už nebudou dráty ani psi

ani baráky, ale les nebo město, volný prostor . . . copak kvůli takové chvíli, až jednou . . . copak to nestojí za to něco zkusit a dočkat se jejich porážky?“

„Jistěže ano, ale to bude tak málo záležet na nás!“

„Uvidíme . . . Zošo, musíme si dát slovo, že nás nic nezlomí . . . nic.“

Vpustili nás do nějakého baráku. Ulehly jsme na podlahu, my, Zošky, Stefy, Hanky, my, vězeňkyně z Pawiaku, které hrůza, bolest, strach a přátelství na smrt spojily.

Jediná myšlenka vířila v hlavě všem a nedovolovala nám usnout:

‚Co přinese zítřek?‘

Každý ve svém dětství poslouchal pohádky. Skoro v každé pohádce vystupuje nějaký zlý duch, nějaká čarodějnice, létající na koštěti. Ztělesněním takové Baby Jagy z pohádky by byla jistě Němka s černým vinglem.

Vingl byl trojúhelník s číslem, označující národnost a druh provinění. Na příklad červený vingl s písmenem P označoval Polku a provinění politické. Byly případy, že se červený vingl nosil za pokoutní obchod, za nedovolené překročení hranic správního okrsku – to záleželo na místním gestapu. Židovky nosily hvězdu. Kriminální případy – zelený vingl a t. zv. „aso“ – vingl černý. „Aso“, t. j. asociální byla každá prostitutka, a také ta, která se několik dní nedostavila do práce.

Začnu od Němky s černým vinglem, protože to byl nejsilnější první dojem. V baráku, do kterého nás zavedli, seděla na malém stolku, s roztaženýma nohama, v pracce hůl, tlustá, opuchlá, cizí. Nikdo se neodvážil přiblížit se k ní. Konečně kterási našla odvahu a zeptala se německy:

„Dají nám jíst?“

Každá z nás by jí v tu chvíli položila stejnou otázku. Měly jsme strašný hlad.

Němka neslyšela nebo nechtěla slyšet . . .

Kterási opakovala hlasitě:

„Kdy nám dají jíst?“

Baba Jaga se poškrábala jakýmsi zvířecím pohybem pod paží a přeložila hůl z jedné ruky do druhé (několik děvčat pro každý případ ustoupilo); náhle se začala smát, vlastně řvát opilým a ochraptělým mužským hlasem:

„Ha, ha, už chcete žrát, verfluchte Schweine! Co tak spěcháte? Myslíte si snad, že dostanete kakao a housku s máslem? Já jsem tolik let nežrala a ještě se směju.“

Při tom se stále škrábala a mávala holí. V mdlém světle lampičky vypadala neuvěřitelně.

Zoša mhouřila oči tak komicky, že mne rozesmála.

„Štípni mě,“ povídá, „není to nějaký sen? Kdo je to? Ženská?“

„Pravděpodobně . . . Možná že i ona byla kdysi normální, možná že měla domov, snad tady tak zdivočela . . .“

„Chceš tím snad říci, že i my se můžem dostat do takového stavu?“

„Ne, my se do takového stavu dostat nemůžeme – a proto musíme zahynout.“

Naše odvážná soudružka, která se nedala zastrašit, dala jí druhou otázku:

„Umírá se tu hned?“

„Proč? Já už tu sedím osm let, už před válkou jsem seděla a žiju, ale už jenom já – a bylo nás přes osmdesát!“

Řekla to skoro lidským hlasem. Otřáslo to námi. Každá si pomyslila totéž: Nás je sto devadesát, kolik nás bude žít za rok, za dva?

„A na co zemřely?“

Upřela kalný pohled na tazatelku:

„Na katar, du dummes Arschloch!“ Náhle vstala a znovu začala řvát: „Na smrt – auf Tod – v koncentračním táboře se umírá na smrt, rozumíš? . . . Nerozumíš, ale určitě porozumíš, až pojdeš.“

Zoša si zakryla oči, pochopila, ačkoli německy neuměla. Já jsem se schoulila, jako by mne někdo udeřil. Baba Jaga usedla a ještě cosi bručela. Už jsme jí nekladly otázky. Nemohly jsme.

„No, už toho trochu víme,“ řekla jsem nahlas. „Jestli bude všechno takové jako začátek, tak čtrnáct dní můžeme přežít snadno.“

Nikdo se už do rána neozval.

Druhý den se otevřely dveře baráku. Dívaly jsme se hladovýma, unavenýma očima na ráno v Osvětimi. Do baráku nahlížely podivínské, výstřední postavy v pruhovaném úboru a s ostříhanými hlavami. Po chvíli odcházely, vlekouce za sebou obrovské holandské dřeváky. Ptaly se polsky, jsme-li z Pawiaku a jsou-li u nás taková a taková jména. Kdosi vstoupil a zahnal ty pruhované stíny.

Tak budeme vypadat. Věděly jsme to již beze slov.

„Trápíš se?“ zeptala jsem se Zošky. „Je ti líto vlasů?“

„Ničeho mi není líto, ale mám hlad. Dají nám vůbec někdy jíst?“

Postavili nás do řad k tetování. Několik žen omdlelo, některé křičely. Pak přišla řada na mě. Věděla jsem, že to bude bolest směšně malá ve srovnání s tím, co nás čeká. Jaká to může být bolest, která trvá minutu, ve srovnání s bolestí, která může trvat celá léta?

Vězeňkyně z politického oddělení s velmi nízkým číslem a červeným vinglem bez P (Volksdeutsche) vzala mou ruku a začala vypichovat číslo 55908.

Nepíchala mě vlastně do ruky, ale do srdce – tak jsem to cítila.

Od té chvíle jsem přestala být člověkem. Přestala jsem mít cit a paměť. Zemřela svoboda, matka, přátelé, domy, stromy. Neměla jsem již jméno ani adresu. Byla jsem heftlinkem číslo 55908. V tom okamžiku za každým píchnutím odpadalo některé období mého života a začínalo otupění, v němž jsem měla žít ... jako číslo.

„Sauna“ je odvšivovací stanice, koupelna, kterou musí projít každý transport. Správa tábora vychází z předpokladu, že každý člověk, přicházející z vězení nebo ze svobody, je zavšivený. Tehdy jsme ještě neznaly složitou lágrovou terminologii, stále se tu opakoval výraz „sauna“, „lázeň“, „do sauny“. Zavedli nás tam. U stolu seděly vězeňkyně se starými čísly, ale ty měly vlasy a černé zástěry. Zapisovaly nás a odebíraly do úschovy naše doklady a oděv. Náhle se v okně ukázala hlava bez vlasů; poznaly jsme známou z Pawiaku, která sem přijela s předcházejícím transportem.

„Svetr,“ řekla tiše a výrazně.

„Co chce?“ zeptala se Zoša.

„Chce, abychom jí daly svetr, stejně nám je za chvíli odeberou, a ona jistě mrzne.“

„Ale to se snad nesmí?“

„Mně se zdá, že se tu nesmí nic, ale přece jen se chce žít ...“

Zoša rychle svlékla svetr a podávala jej oknem. Ale v tom okamžiku jí kdosi vyťal políček. Před námi stála německá dozorkyně v uniformě SS – v ruce držela zabavený svetr, mávala jím na všechny strany a vykřikovala:

„Až půjdeš domů, budeš dělat křik, kde máš svoje věci, ty...“, a vychrlila ze sebe řadu nesrozumitelných nadávek.

Zoša ničemu nerozuměla, držela se za zrudlou tvář a v očích měla nebezpečné blesky.

„Zošenko, uklidni se, řekla, že až půjdeme domů . . . to znamená, že se s tou možností přece jen počítá."

„Opravdu, Kristino, tak to řekla?"

„Tak jako že toužím po svobodě . . ."

Zoša se rozesmála.

„No vidíš, a na políčky je asi třeba mít fackovací průpravu, to přece nebyl poslední – ostatně to ani tak nebolelo . . ."

‚Nebolelo,' pomyslila jsem si. ‚Ale kdyby tak člověk mohl na oplátku praštit tu zelenou opici s umrlčí lebkou, jen kdyby to tak bylo jednou možné . . .'

Svlékli nás, kdosi nacpal naše věci do pytlů, kdosi se vyptal na osobní údaje, opět někdo jiný nás postrkoval . . . Přede mnou seděla Zoša nahá, napůl ostříhaná dohola, se zbytky vlnitých kadeří na jedné straně hlavy. Nad ní se leskl v rukou mladého děvčete holičský strojek.

„Nedívej se," žadonila Zoša.

Zakrátko přišla řada také na mě – vlasy mi klouzaly po ramenou závratnou rychlostí.

Zoša stála nade mnou.

„Dokonce ti to moc sluší, jenomže nos máš dvakrát tak veliký. Obávám se, že hned tak někdo nebude okouzlen pohledem na tvé zlaté vlasy."

Pokoušely jsme se žertovat, ale vypadaly jsme jako maškary. A všechny jsme si byly podobné. Nikdy jsem netušila, že vlasy dodávají člověku tolik osobitosti. Stěží jsem rozeznávala známé tváře; když jsem přišla do sálu, přivítal mne smích. Dotklo se mne to.

„Proč se smějete, myslíte si, že jste hezčí? Kdyby něco takového udělali s Gretou Garbo, také by její půvab utrpěl."

„Chtěla bych teď být oholenou Gretou Garbo a sedět v Hollywoodu."

„Bože můj," zanaříkala Zoša, „tam by člověku jistě dali aspoň něco jíst."

Dva dny a dvě noci jsme neměly v ústech vůbec nic, ani kapku vody. Kdesi vedle nás bylo slyšet šumění vody. Zastavila jsem mimojdoucí ženu z obsluhy koupelen.

„Promiňte, dá se ta voda pít?"

„Pít ji můžete, ale durchfal můžete dostat taky."

„A co je to durchfal?"

„Byla bys moc chytrá, kdybys hned všecko věděla. Ještě se přesvědčíš, poznáš všecko po pořádku, jen se neboj."

Konečně nás pustili k té vodě, která tryskala ze sprchy. Pily

jsme ji a umývaly se, samozřejmě bez mýdla. Koupel trvala tři minuty. Pak nás vyhnali do dalšího sálu. Na ručník nebylo ani pomyšlení. Rozdávali prádlo a pruhovaný oděv. Dostala jsem košili zpestřenou tím, že na ní visely jakési ztvrdlé žluté nitky. Dověděla jsem se, že jsou to uschlé hnidy. S odporem jsem ji odhodila, ale za to mi vyčinila jedna z těch, které rozdávaly prádlo.

„Obleč se, idiotko, zmrzneš na apelu, protože nebudeš mít nic."

„Však nezmrznu, je srpen."

„He, hloupý cugang, ještě uvidíš, jak v srpnové noci namrzneš . . ."

Zvedla jsem košili a dodala si odvahy:

„Mohla bys mi ji vyměnit?"

„No, tu máš jinou. Ty to stejně dlouho nepotáhneš, ať máš tu nebo jinou."

Druhá košile byla lepší, hnidy jsem na ní neviděla.

Pruhované oblečení mi bylo příliš dlouhé, a Zoše jenom po kolena. Vyměnily jsme si je. Zoša konstatovala s uspokojením:

„No vidíš, není to tak zlé, dali ti čistou košili – ty pruhované šaty teď ujdou, a jak nám padnou! Ještě tak mít kus provazu a stáhnout je v pase."

Hodily nám jakési dřeváky. Neuměly jsme je obouvat. Zošino vtipkování bylo nevyčerpatelné.

„Nohy v nich vypadají zrovna tak elegantně jako ve varšavských korkáčích. Uvidíš, že si zvykneš."

Šouraly jsme se dál. Byly jsme již v lágrovém úboru. Každá se co chvíli dívala na své číslo, na nohy, a chytala se za vyholenou hlavu.

Po několikahodinovém stání, přepočítávání a stavění do pětistupů, šťouchání a bití jsme dostaly patnáctidekovou porci chleba a polévku ze zmrzlé brukve s něčím hustým. Vysvětlili nám, že polévka je oběd a chléb je večeře a snídaně. Další jídlo – to znamená stejná polévka – bude až zítra ve dvanáct hodin.

V té chvíli žádná z nás nedokázala myslit na to, co bude zítra. Okamžitě jsme shltly chléb i polévku. Podívala jsem se přitom na ostatní a na sebe a uvědomila si, že za dvacet čtyři hodiny nám vtiskli zvířecí podobu. Člověk by nevěřil, že jsme někdy jedly vidličkou u stolu.

Odvedli nás v pětistupech do baráku, kde jsme měly přečkat karanténu. Rozhlížela jsem se po táboře. Všude samé pruhy, stejné jako my. Dvojice nosily nosítka, na kterých leželo něko-

lik cihel; šly pomalu a kolem nich pokřikoval černý vingl: „Los, weiter, verflucht, noch einmal.“ Jiné zase postrkovaly středem Lagerstrasse vůz s výkaly. Také za vozem poskakovala Němka s černým vinglem. Byla to všeobecně známá teta Klára, kápo. Připomínalo to obrázek ze středověku. Teta řvala chraptivým mužským hlasem a mávala holí.

„Komm, komm, du alte Zitrone. Tady je ještě nečistota, seber das Dreck . . .“

Jedna se vrátila a začala cosi sbírat. Dostala holí po zádech. Teta Klára šla za vozem a bez ustání křičela:

„Práce u mne se vám snad nelíbí, snad vám nesmrdí? . . . hned vám obstarám voňavky Côtyho, vy . . .“

„Nechtěla bych u ní pracovat,“ řekla Zoša.

„Myslíš, že to s jinou bude lepší? Mně se nezdá nejhorší . . .“

„Ale ta práce, Kristino!“

„Chci raději tlačit vůz s deseti děvčaty než se tahat samotná s cihlami. Ostatně, kdo ví, kde tady může být líp?“

Přišly jsme k nějakému baráku. Nařídili nám, abychom se zastavily. Přiblížila se k nám židovka s červenou páskou na ruce, na níž bylo vidět číslo Bl. 21. Ta, která nás přivedla, ohlásila, kolik nás je, a odešla.

Později jsem se dověděla, že dozorkyně na bloku se rekrutovaly převážně ze slovenských židovek. Zastávaly také jiné funkce. Přijely do tábora jako jeden z prvních transportů. Samy stavěly tábor. Když přijely, byly tu jen příkopy, bláto a několik baráků. Vystavěly silnici, lázně i latriny. Z padesáti tisíc jich zůstalo několik desítek. A ty už samozřejmě zaujímaly určité postavení. Zapomněly, že měly kdysi svůj domov, cítily se v táboře jako doma a na „cugangy“ se dívaly pohrdavě a lhostejně. Co jsme my mohly vědět o jejich utrpení? Rozhodně nic. Tenkrát ještě nic . . .

Před blokem se rozdával oběd. My jsme již svou porci dostaly v „sauně“. Tlustá štubová Juzka, podobná spíše vepři než člověku, nalévala hrnkem polévku z bečky každé z těch, které stály ve frontě.

„Postupujte dál, vy cholery, rychle! Jak to držíš tu misku, ty nemotoro? Proč ještě stojíš? Je ti to málo? Jdi, nebo tě praštím, že tě ani vlastní ženich nepozná.“

Ano . . . byla to Polka s černým vinglem.

„Posraná inteligence!“ řvala Juzka dál, „‚promiňte‘, ‚prosím‘,“ posmívala se komusi. „Neumíš mluvit po lidsku, ty děvko – tak se nauč!“